

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Τέχνες ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΟΜΙΛΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ 3 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2005

Γερό σκαρι, αλλά χρειάζεται φροντίδα

Λαβύρινθος διατηρητέων μνημείων, αλλά και δυσεπίλυτων προβλημάτων είναι σήμερα η μεγαλειώδης Μονή του Σινά

Του απεσταλμένου μας ΒΑΣΙΛΗ ΑΓΓΕΛΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

Αν βρεθίσκε ορθόδοξος να γράψει ένα μυθιστόρημα τύπου «Το όνομα του ρόδου» του Ουμπέρτο Έκο με βάση τη μεγαλειώδη Μονή του Σινά. Πρωφανώς άλλο τα ευρωπαϊκά ταπία στην οριζόντια, άλλο ο αδυσώπητος ήλιος κι ο διάφανος αέρας της σιναιτικής ερήμου. Είναι άμορφη η μονή απ' όπου ύψωρα

γύρω της κι αν την αντικρίσεις, έτσι αναπάντεχα που κείται σ' ένα ομότιμο, μια κοιλάδα του όρους Χαρήβ, σε ύψος 1.500 μέτρων, περικυκλωμένη από γυμνές κι απόκρημνες γρανιτένες κορφές Σινά (ή του Μαουσί, όπως λένε οι Αραβες), Αγία Αικατερίνη, Αγία Επιστήμη κ.ά. Αλλά τον λαβύρινθο που περιελκύουν τα ταίχη της δεν τον πάνει εύκολα τουρίστα μάτι. Πρέπει να έχεις χρόνο και κυρίως «άνθρωπο» για να πάρεις μυρωδιά, έστω, του μεγαλείου, των διαστάσεων και της πολυπλοκότητας των χώρων – όπως και των προβλημάτων τους, που είναι εξίσου πολλά και πολύπλοκα. Μια τέτοια ευκαιρία μάς έδωσαν την περασμένη βδομάδα τα εγκαίνια της Μεσαιωνικής Τράπεζας της μονής, που αναστήλωθηκε με πρωτοβουλία της «Ελληνικής Εταιρείας – για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς». Το ποσό που διέθεσε η εταιρεία προήλθε από την πώληση στην Αμε-

ρική της ταινίας «Θεοβάντιστο Όρος Σινά» της Λυδίας Καρρά, στελέχους της εταιρείας και συζύγου του προέδρου της Κώστα Καρρά. Επιφανείς επιστήμονες και άλλες προσωπικότητες, Έλληνες και ξένοι, μετείχαν στην πολυμελή και εορταστική «αποστολή» της Ελληνικής Εταιρείας, μεταξύ των οποίων ο καθηγητής του ΕΜΠ Χαράλαμπος Μπούρας, η βυζαντινολόγος Τζωνιτιά Χέρην, ο πρώην βουλευτής Στράτης Στρατήγης, ο νομικός Βασίλειος Δωροβίνης, ο

ιστορικός Πασχάλης Κιτρομπίδης, η καθηγήτρια Βυζαντινής Τέχνης Μαρία Βασιλάκη, ο καθηγητής αρχαιολογίας Δημήτρης Μιχαηλίδης, ο πολεοδόμος Γιάννης Μιχαήλ, οι αρχιτέκτονες Πέτρος και Μαρίνα Κουφοπούλου, που είχαν και την ευθύνη της αναστήλωσης, η συντηρήτρια Ιωάννα Δογάνη και πολλοί άλλοι, με επικεφαλής βέβαια τον πρόεδρο Κώστα Καρρά. Στον όμιλο των προεκριντών, συμπάθεστα αδούρνη και ταπεινή, η πριγκίπισσα Ειρήνη.

Από τις Δέκα Εντολές στο «μάστερ πλαν»

Η βεδουϊνική φυλή των Γκεμπελίγια (βουνισίων) – που «ανήκει» στη Μονή... διαχειρίζεται και την ανάβαση με καμήλες στην κορφή του Μαουσί.

ΓΕΜΑΤΑ ΔΕΚΑΡΑΚΙΝΑ και βουτιάσε από Ειρηναίους το φυσιολόγο στη μύτη του Σινά Πέτρο Σαυμ Ελ Σείχ, όπου προσηλώθηκε το αεροπλάνο μας. Πήραμε να αναφορίζουμε με την Ερυθρά Θάλασσα οριστερά και δεξιά τα βουνά-κίβνια του Σινά, που στην καρδιά τους φυλάττει η μονή. Αφού περάσαμε την παραβίαση αρχαία Ραϊβό (σημερινό Τορ), όπου επισκεφθήκαμε έναν ημιπάλοιο Άγιο Γεώργιο, στρίψαμε δεξιά προς το κέντρο της κερσονήσου, όπου ο δρόμος ακολουθεί αρχαία περάσματα

ανάμεσα στα βουνά, πάνω κάτω αυτά που πήρε και ο λαός του Ισραήλ, φυγας από την Αίγυπτο, με τον Μαουσί. Το περάσμα ο' ένα σπαρτίο προσηλώσει, γίνεται η μακρόστενη οάση Φαράν, όπου βρίσκεται πανέμορφο μετόχι της μονής, μωραμένο από ανθισμένες λεμονιές. Μαζί μας εκεί ο σεβάσμιος Δαμιανός, αρχιεπίσκοπος Σινάιου και ηγεγόμενος της μονής (αξιόματα που ταυτίζονται), ικανός ιερομόνος, που επί 35 χρόνια τώρα καθοδηγεί με διορατικότητα και διπλωματία (έχει κι αν κριάζονται αυτά) την πολυσύνθετη οντότητα που είναι η Μονή Σινά.

Ο μοιάνδρος ανάμεσα στα βουνά φτάνει κάποτε στο ευρύ πεδίο όπου ο Μαουσί άφησε το λαό του να τον κερμύμει, ενώ ο ίδιος προχώρησε μέσα στη στενή κοιλάδα κι από εκεί ανέβηκε στο όρος Σινά για να του δώσει ο Θεός τις Δέκα Εντολές. Το πεδίο αυτό που παρέμεινε επί αιώνες αναλλοίωτο, απέκτησε πρόσφατα «τουριστικό κωδικό». Περίπου μπανγκολόους που κλιθάνουν τη συγκλονιστική θέα του πεδίου από τα ταίχη της μονής ή τα γύρω υψώματα. Ένω άλλες ξενοδοχειακές μονάδες καθώς και το κωδικό όπου εγκατέστησαν τους μέχρι πρόσφατα οσκήτες βεδουϊνούς είχαν λάβει πρόνοια να τα κτίσουν σε σημείο κοντινό μεν, αλλά μη ορατό από τη μονή.

Το όνειρο του Χόσνι

Αλλά ο 15χρονος Χόσνι, τρομερό στέλεχος της βεδουϊνικής φυλής Γκεμπελίγια (=βουνισίων) η οποία εδώ και αιώνες ζώνει ηρωστατικά τη μονή και ζει από αυτήν, δεξιά κέρα των μοναχών, ο Χόσνι, αυθαγάς και γρήγορος γλώσσα, ανεπιδεύεται ένα γουόκιμα. Εβγάλε το Δημοτικό, αλλά δεν κροκάρησε, γιατί «πας οκουλέιο Ελ Τορ, θέλει πολύ λεφτά...», λέει στα Ελληνικά. Κι ο μπαμπάς του δεν έχει παρά μια καμήλα για ανέβασμα τουριστών στην κορφή του Σινά – εκεί όπου εμείς ανεβήκαμε πεζή, από την αρχαία, απρόκρημνη, ορεινή κατακρήνη ανοδο των 3.700 γρανιτένιων «οκαλοκαλιών», σε ύψος 2.285 μέτρων, κάτι που θα δούμε σε πόσες μέρες θα το ξεχάσουν τα πόδια και η μέση. Δεν θα το ξεχάσουν όμως ποτέ τα μάτια κι η ψική, γιατί ο τόπος «θεοβάντιστος», πράγματι, κι η εμπειρία μοναδική. Ο Χόσνι συνοδεύει τον πατέρα Παύλο και πολλούς από εμάς (δες και δεν μας έφτανε η κτενική ανάβαση στη Μονή), στο μακρύ δρόμο για το «κάθισμα» του Ιωάννη της Κόρμακος, μία από τις κίβνες τοποθεσίες (περίπου 500 σε ακτίνα 50 κλ.) όπου η Μονή έχει έδωκελάση, σκαπές, καθίσματα, υποστατικά, ουσάια...

Κτίσματα 16 αιώνων

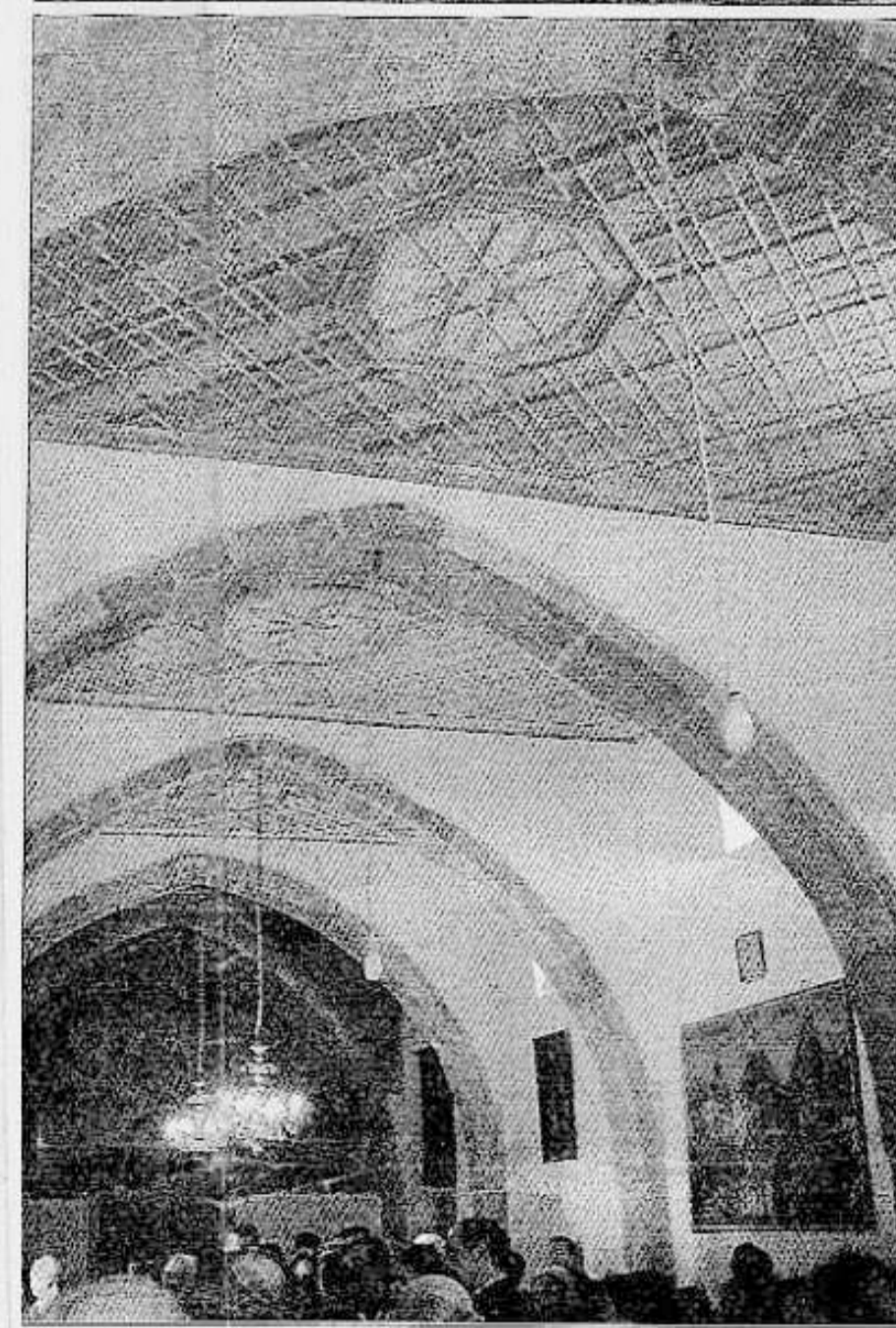
Μαγά της μονής ήταν ο μικρός ναός που ίδρυσε η Αγία Ελένη τον 4ο αι-

Ένας πολλά σημαίων ιστορικός λαβύρινθος ανακάλυπτε μέσα στα ταίχη η οποία προστάττει ο Ιουστινιανός το 550 μ.Χ. τη Μονή του Σινά (επάνω). Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα κτίσματα της Μονής, η Μεσαιωνική Τράπεζα (ριστερά) που αναστήλωθηκε με πρωτοβουλία της «Ελληνικής Εταιρείας».

Οι γάτες του Σινά και η... Λουκρητία

Διακριτικές αλλά κι αφηλοιστικές, οι γάτες της Μονής του Σινά είναι σολές και πανταχού παρούσες. Ίσως και πιο πολλές από τους τρούφους τους, τους 25 μοναχούς, που κινούνται εξίσου διακριτικά, πανταχού παρόντες. Εντυπωσιακή μορφή ο πατήρ Παύλος, δεξιά μας ταίχη (δικαίως) μετά τον αρχιεπίσκοπο, ηγεγόμενος της μονής όσο εκείνος είναι αναγκασμένος να ταξιδεύει. Ασκητική μορφή, γλυκύς αλλά και δριμύς στην ευθύτητα του, ζει τα αναγκαστικά ταξιδιάρικα. Απο το Κρανίδι, 32 χρόνια στη Μονή, είναι ο μοναχός που «πρωτοκρινιστεί» στην ταινία της Λυδίας Καρρά για το Σινά (1987). Η Μονή έχει βέβαια οικονομία, γραμματοστάσιο, ταχυδ. βιβλιοθήκη (των Ιουστινιανών), κλπ. ετήσιων αφορών, αφορών μόνον Ελλανές μοναχών εκεί, σκευοφύλακα – τον Δανιήλ μέχρι πρόσφατα, δεξιά κέρα των Κουφοπούλων, τον οποίο διαδέχθηκε πρόσφατα ο Πορφύριος. Δύο λόγια από καρδιάς με το νεαρό μοναχό Κερίγιο, από το Περίσσει, κατά την ξενάγηση στον πύργο και τη δεξιά μας από τον αρχιεπίσκοπο στο Δεσποτικό, λίγο περισσότερο, της περιουσιολόγης, με τον εκ Χονίων Γρηγόριο στο γυρτόκο του Καθολικού, κερφάτες κουβεντούλες με τον φεγγαρόπρόδωμο μοναχό που κάθεται στο πεζούλι της εισόδου παρία πάντα με δυο τρεις βεδουϊνούς – φιλικός κι ανοιχτο συνήθως ο μοναχός του Σινά. Ο σκευοφύλακας Πορφύριος ήταν η προσωπική μας τική. Δούλεψε κάποτε κι αυτή στον Τίπο, μας πήρε βόλια στα ενδοτέρια και στα ύψη των ταίχων και σε άλλα σπρόδα στους πολλούς σημεία. Αιώς υπέρλιος, μετρημένος, ανακτόμος κι ανοικτοσπής, με «ούμαρ. Ο Πορφύριος τη μισούλα γάτα του, που μας βρήκε και τράβηξε με νισυρισματικά επάνω μας, την έχει ονομάσει... Λουκρητία! Για να ζήσει, δηλαδή, ο Άρκαρ μέχρι που φτάνει η κόρη του.

Η αναστήλωση της Μεσαιωνικής Τράπεζας

Όταν κατά τον 11ο αιώνα ο χριστιανός χαλίφης Αλ Χαλίμ επισκέφθηκε την (προσηλωμένη από αχανισμό του ίδιου του προφήτη Μωυσή) Μονή του Σινά, οι μοναχοί εγκατέστησαν την ποιητικόστονική τραπεζαρία τους, η οποία μετατράπηκε σε τζαμί, αυτό που σώζεται μέχρι σήμερα, και με μοναδική μοναδική περίπτωση τζαμίου μέσα σε χριστιανικό μοναστήρι. Ως τραπεζαρία χρησιμοποιήθηκε έκτακτα ένα αγνώστως προέλευσης και πάγκος κτίσμα, ως το μέσο του 20ού αι. Αυτά τα Μεσαιωνικά Τράπεζα, μια ειδική επιμήκης αίθουσα, με πέντε οξυκάμφο, γοτθικά τόξα που στηρίζουν την οροφή της, αναστήλωσε η «Ελληνική Εταιρεία» – και τα εγκαίνια έγιναν την περασμένη Κυριακή. Την αναστήλωση έκαναν, σε συνεργασία με την Αρχαιολογική Εταιρεία, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Πατρών Πέτρος Κουφοπούλος και η σύζυγός του, αρχιτέκτονας επίσης, Μαρίνα Κουφοπούλου, που συμπληρώνουν 20ετία στα έργα της Μονής Σινά.

Ο αρχιεπίσκοπος Δαμιανός ευχαρίστησε θερμά την Εταιρεία, ενώ ο πρόεδρος της Κώστα Καρράς τον διαβεβαίωσε ότι το ενδιαφέρον της για το Σινά θα συνεχιστεί και τον επέδωσε συμβολικά ποσό 3.000 ευρώ – δόση ολίγη τε, φίλη τε, ρεζερβέ από την αποταμίωση των εγκαίνιων. Έργασίες στη Μεσαιωνική Τράπεζα εί- «ο απασχόλησε το ΥΠΠΟ το 1977. Δεν κροκάρησαν, αλλά αποκάλυψαν παλαιότερα και πολύ ενδιαφέροντα τοιχογραφίες οι οποίες, τώρα αποσπαστήκαν, συντηρήθηκαν και επανατοποθετήθηκαν στην αναστηλωμένη αίθουσα – στη δύο στενές πλευρές της, την κόγχη και τα τμήματα, Μαρμαρίνος θρόνος, ζυλίνοσ σφύρακος και δύο νομιάλια μοναχικά, μεγάλοι μπροσά τραπεζοί είναι μερικά από τα αντικείμενα της αίθουσας. Ανακατασκευάστηκαν δε τα δάπεδα και η οροφή. Στα γοτθικά τόξα που τη στηρίζουν σώζονται λιθανόμιφες φράγκικες επιγραφές και οικόδομα, απομνημόνια των σταυροφόρων που κι αυτά πέρασαν από εκεί...

Δωρεά του Εμίρη του Κατάρ

Μετά τη Μεσαιωνική Τράπεζα μπήκε μπροστά τώρα το μεγάλο έργο αποκαταστάσεων στον Ιουστινιανό ναό στη στέγη, στους τοίχους και στο περιήφιο ψηφιδωτό της Μεταμόρφωσης στην κόγχη του ιερού. Αυτά κάρη σε δωρεά 500 εκατ. δολαρίων του Εμίρη του Κατάρ – να τα ακούν μερικοί ε-χοτήγες και κατέχοντες πλιν παγίως αγροναυράζοντες Έλληνες. Έκτος από τους Έλληνες ειδικούς –Χ. Μπούρας, Κ. Ζάμπα, Π. Κουφοπούλου, Μ. Βασιλάκη, Ι. Δογάνη, Α. Γαλιανού κ.ά., – το Σινά είχαν έρθει και ξένοι ειδικοί, όπως ο Ιταλός Ρομπερτό Νάρντι, κορυφαίος συντηρητής ψηφιδωτών, ο Βέλγος

Γκαέλ ντε Κουσέν, της Ουνέσκο, κ.ά. επιτροπή κατέλιξε σε αποφάσεις η το έργο μπαίνει μπροστά. Απτή τη στιγμή εκτελούνται σ Μονή πολλά άλλα μικρά και μεγά έργα, από ανακατασκευή κελι στην ανατολική πλευρά του ταίχο 3.500 των ψηφιδωτά καταγραφή τε 3.500 σπαγγίων χειρογράφων της μ νής. Αλλά υπάχαουν και πολλά άλλ που πρέπει να γίνουν, όπως η πρ σίαση του βόρειου ταίχους από τ ορηπτικό κελίμαρο που δημιουργη τα στις νεροποντές, η αξιολογί των αρχαίων υπόγειων εργαστηρί η αντικατάσταση των ακαλαίσθητ συμπληρώσεων που έγιναν σε ομυ του βόρειου ταίχους μετά την πυρ γιά το 1971 στο Σκευοφυλάκιο, ο ε πρσισημός της όψης των κτιρίων η ανεγέρση των στη νότια πλευρά 1951 (μια μπροντενία παραφώνια κόμα...) κ.ά.

όνα στο σημείο της Κοιμημένης Βάτου και ένας «πύργος» που οικοδομήθηκε λίγα μέτρα πιο 'κει, για προστασία των ερημιτών που ζούσαν σλόγυρα – ένα λιτό όσο και συναρπαστικό ε-σωτερικά κτίσμα, που σώζεται μέχρι σήμερα. Δύο αιώνες αργότερα, γύρω 1550 μ.Χ., ο αυτοκράτωρ Ιουστινιανός δίνει εντολή να χτιστούν μεγάλοι ναοί (το Καθολικό, στο οποίο ενσωματώθηκε εξ αρχής ο ναός της Βάτου) και που σώζεται από τότε μέχρι σήμερα. Κάρη στις ακάματες ξεναγήσεις (των η. Παύλου και Ιουστινιανού, κ. Βασιλάκη και Κουφοπούλου και τριών του κ. Κουφοπούλου) γνωρίζα-εως και την αρχαία... «βιομηχανι-

κή ζώνη» της μονής, ένα λαβύρινθο υπογειών όπου άλεσαν σπινά, έφτιαχναν ψωμί και λάδι, αλάτιζαν ελιές, στάβλιζαν ζώα, αποθήκευαν στάρι, λάδι, κρασί –σώζονται ακόμα τεράστια ιρακή, μιλόμετρας, πιθάρια... Θα μπορούσε εδώ να σταθεί ένα «Μουσείο Άρτου», μελετάται κι αυτό, είναι τόσα που πρέπει να γίνουν...

Το 1996 εκπονήθηκε ένα «μάστερ πλαν» για τα έργα συντήρησης και αναστήλωσης που κρείάζεται η μονή – 25 διαφορετικά προγράμματα. Τι θα γίνει καθορίζεται όμως κάθε φορά από το εισόδημα του πραγματος κι από τα χρήματα που έχουν βρεθεί. Αναπεριγρηπτα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει κάθε έργο, ακόμα κι όταν έχουν εξασφαλιστεί κάποια κρημάτα: διαδραματικά, άδειες, μελέτες, εκτέλεση (ήσσινά, σταμάτα, άντε να συγκροτηθείσ πάλι συνεργείο), υφρορηίες σε ορησκοευτικά, κρατικά και... αρχαιο-